

ולכן, בלי הדלקת הנר, היוצרת את ההבל מיד, לא היה ההבל ההורג מצוי בבית בשעה שהכניסו אליו.

אבל **הכא**, בכפה עליו גיגית, שיש בה אויר מועט, גם **בלא שרגא**, נמי מתחיל הבלא המסריח **בשעתיה**, מיד עם כפיית הגיגית עליו, והולך ונעשה חזק עד שהורגו.

ומביאה עתה הגמרא ארבע הלכות שאמר רבא, ונותנת בהן סימן:

סימן למימרותיו הבאים של רבא: סולם; תרים; פמנין; בכותל.

סולם: אמר רבא:

דחפו אדם לחבירו לבור, ובשעה שדחפו היה סולם מונח בבור, שיכול לעלות עליו ולצאת מן הבור, ובא אחר וסילקו קודם נפילתו של זה, ואפילו הוא — הדוחף עצמו — קדם וסילקו, הרי הדוחף פטור.

והטעם: דבעידנא דשדיה [בשעה שדחפן] יכול לעלות הוא.

תרים: ואמר עוד רבא:

זוק אדם חץ בחבירו, ובשעת הזריקה תרים בידו של חבירו המגין עליו מפני פגיעת חץ, ובא אחר ונטלו מיד הנפגע קודם שבא החץ, ואפילו הוא — זורק החץ עצמו — רץ לאחר זריקת החץ קודם שיגיע החץ לחבירו, וקדם ונטלו לתרים מידו של חבירו כדי שיפגע בו החץ —

ואכן הרג החץ את אותו אדם, הרי הזורק פטור.

חד אמר: חייב, וחד אמר: פטור, כיון שהבל האויר המסריח, או הצינה, שהם הדבר ההורג, באו רק לאחר זמן.

ומוכיחה הגמרא: תסתיים, דרבא הוא דאמר פטור.

דאמר רבא: כפתו ומת ברעב — פטור, כיון שהרעב החזק ההורג בא רק לאחר מן והוא הדין בכפה עליו גיגית ובפרע את המעזיבה.

אך טוענת הגמרא: אדרבה, תסתיים דרבי זירא הוא דאמר פטור.

דאמר רבי זירא: האי מאן דעייליה לחבריה בביתא דשישא, מי שהכניס את חבירו בכח לתוך בית העשוי שיש, שאם סוגרים אותו הוא נסגר לגמרי ואין בו כלל זרימת אויר טרי מבחוץ, ואדליק ליה שרגא, והדליק לו נר, השורף את האויר ויוצר בו הבל מסריח, ההורג את מי שנמצא בבית, ומת — חייב.

ומדייקת הגמרא: טעמא שחייב, משום דאדליק ליה שרגא, שהדליק את הנר ושרף את האויר בבית, וזימן בכך את ההורג מיד.

הא לא אדליק ליה שרגא — לא!

ומוכח, שעל עצם הכנסתו וסגירתו בבית הוא פטור, כיון שההבל ההורג לא היה בבית בשעה שהכניסו. וזהו גם הדין בכפה עליו גיגית ופרע את המעזיבה.

אמרי, אמרו בבית המדרש לחלק, שאין דומה המקרה של הכניסו לביתא דשישא למקרה של כפה עליו גיגית. כי התב, בבית של שיש, כיון שהוא גדול ויש בו אויר רב, לכן, בלא הדלקת שרגא — לא מתחיל הבל ההורג בשעתיה, בשעה שהכניסו לבית.

הרוג בשעת הזריקה הרי הזורק פטור, אם כן אפילו אם אינם בידו, אלא שקיימים סמנין בשוק בשעת הזריקה, הרי הזורק פטור.

ודין הזורק חץ וסמנין בידו, לא הזכיר הרמב"ם כלל

אמר שאל ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי:

אם בשעת הזריקה לא היו סמנים מזומנים, אלא שנזדמנו לו סמנין לנפגע לאחר המכה, אך הוא לא קנאן ולא ריפא את עצמו, מהו שיתחייב הזורק?

אמר ליה רב אשי לרב אחא בריה דרבא: הרי יצא מבית דין זכאי, כלומר: הואיל וקודם שעמד בדין מצאו לו זכות, אין לנו לחייבו. (2)

והטעם: דבעידנא דשרייה ביה מיפסק פיסקיה גיריה [בשעת הזריקה פסק כחם של חיצין]. (1)

סמנין: ואמר עוד רבא:

זרק בו — אדם בחבירו — חץ, ובשעת הזריקה סמנין — לרפואה מפגיעת החץ — בידו של הנפגע, ובא אחר ופיזרן לפני שהספיק הנפגע להתרפאות בהם, ואפילו הוא — זורק החץ עצמו — קדם ופיזרן, הרי הזורק פטור.

והטעם: דבעידנא דשרא ביה, יכול להתרפאות הוה, [בשעת הזריקה יכול היה זה להתרפאות].

אמר רב אשי:

הלכך, שאתה אומר אם יש סמנים בידו של

1. א. כתב הרמב"ם [רוצח ושמירת נפש ג י]: אבל הכופת את חבירו והניחו ברעב עד שמת ... בכל אלו אין בית דין ממיתין אותו, והרי הוא רוצח, ודורש דמים דורש ממנו דם —

וכן הדוחף חבירו לבור, והיה שם סולם בכור שיכול לעלות עליו, או שזרק בו חץ והיה תריס בידו להגן עליו, ובא אחר וסילק את הסולם והסיר את התריס, שניהן אין נהרגין בבית דין; אפילו היה הדוחף עצמו הוא שחזר וסילק הסולם, פטור ממתת בית דין, ונדרש ממנו דם. ב. כתב המאירי על דין הסולם שפטרו רבא:

2. א. נתבאר על פי לשון רש"י. וכתב ב"ערוך לנר": אין לפרש דכבר יצא מבית דין זכאי, דהא השתא הוא דדיינינן ליה, ואי כבר יצא זכאי, ודאי דאין מחזירין לחוב; אלא הכי קאמר: כיון דאי בשעת שהיו מצויין סמנין לרפאותו הוי דיינינן ליה, הוי פטרינן ליה כיון דלא היה כאן כדי להמית, דאפשר לרפאותו, ולכן גם עתה מיפטור; ונראה לי "שיצא" קרינן בצירי [תחת ה"יוד"].

וב"יד רמה" כתב: אמר ליה הרי יצא מבית דין זכאי: כלומר, הואיל והיה יכול להתרפאות לפני עמידתו בבית דין, הרי נמצאת לרוצח זכות באותה שעה, ואף על פי שמת אחר כן, פטור, שהרי יצא מבית דין זכאי; והאי פירושא לא מיתוקם אלא כגון שהיו סמנין מזומנין לו בשעת

ואף על פי שבשני של קמא [בבא קמא כו ב] בענין הזורק כלים מראש הגג, והיו תחתיהן כרים וכסתות, וקדם אחר וסילקן, כתבנו לדעת רוב פוסקים שהמסלק חייב, כבר ביארנו, שכל לענין ממון חייב מכה "דינא דגרמי". [וקצת צ"ע, למה העמיד דבריו על דין הסולם, שהרי בפשוטו אותו ענין דומה יותר לתריס מאשר

בכותל: ואמר עוד רבא:

זרק צרור בכותל, וחזרה הצרור לאחוריה
והרגה את האדם, הרי זה חייב מיתה, וכגון
שנתכין להורגו.⁽³⁾

ותנא תונא:⁽⁴⁾

דתניא: כגון אלו המשחקין בכדור, כדרך
התינוקות שזורקים את הכדור בכותל בכח
כדי שתחזור לאחוריה הרבה שהרגו אדם
בחזירת הכדור מן הכותל:

אם עשו כן במזיד, שנתכוונו להרוג, הרי
אלו נהרגין, ואם עשו כן בשוגג, הרי אלו
גולין לערי מקלט.

ומקשינן: "בשוגג גולין", והרי פשיטא!?

ומשנינן "במזיד נהרגין" איצטריך ליה [הוא
עיקר החידוש של הברייתא], כי מהו דתימא
ליפטר משום דהתראת ספק היא, שהרי מי
יימר דהדרה [מי יאמר שיחזור הכדור] —

קא משמע לך.⁽⁵⁾

עמידתו בדין, דהוה ליה כמאן דאמדהו לחיים,
ומת.

ויש אומרים: הואיל וקודם עומדו בדין
נמצא לו זכות, אין לנו לחייבו, והיינו דאמרינן:
הרי יצא מבית דין זכאי, כלומר, הואיל ובשעת
עמידה בדין ראוי לזכותו, נמצא דיצא מבית דין
זכאי, ואף על פי שבשעת הכאה היה ראוי
לחייבו, פטור; ומילתא צריכא עיונא.

ב. הנה הרמב"ם השמיט כל ענין זה של
סמנין [ראה בהלכות רוצח ג י, שלא הזכיר אלא
סולם ותרסיס]; וראה בדברי האחרונים שהובא
ב"ספר המפתח" לבאר דעת הרמב"ם.

וב"אור שמח" [רוצח א ח] מפרש לדעת
הרמב"ם, שהוא מבאר את כל הסוגיא באופן
אחר, והוא: דרב אשי דאמר "הלכך אפילו סמנין
בשוק" בתמיהה קאמר, דאם כן לא נמצא מי
שחייב מיתה, דהרי אכתי יכול להתרפאות על
ידי סמנין בשוק, וזה לא מסתברא, ולכן חייב,
כיון ששלטה בו המכה שיש בה להמית, רק
שהוא יכול להתרפאות, לכן חייב מיתה —

ולכן בעי רב אחא: "נודמנו לו סממנין
בשוק", פירוש: וחבש הסממנים להרפא על
מקום המכה, ואמדהו שיכול להתרפאות, ולא
נרפא, ומת אחר זה, ועל זה השיב "הרי יצא
מבית דין זכאי", שאמדהו על ידי סממנים אלו

שלקח וחבש את המכה שהוא יכול להתרפאות,
אם כן אמדהו לחיים, אף שלא נתרפא על ידי
הסממנים, פטור; [וכעין זה מצינו לקמן עח ב
גבי אמדהו לחיים, ומת, שהוא פטור משום
שיצא מבית דין זכאי; ומיהו לא ביאר, סוף סוף
למה לא הביא הרמב"ם דין זה דאמדהו לחיים
על ידי סמנין שהוא פטור].

3. כתב רש"י: דהא נמי כחו הוא; ובהמשך
הסוגיא דנה הגמרא בזה למה חשוב "כחור",
וראה מה שיתבאר בהערות בהמשך הענין על
דברי רש"י אלו.

4. פירש ב"יד רמה": "ותנא דברייתא תונה,
פירוש: שנאה, [וכנראה שגורס "תונה" בה"א].
וראה בבבא מציעא ג א, גבי הא דתני רבי
חייא, דקאמר עלה הגמרא "ותנא תונא", ופירש
רש"י "ותנא דידן סייעתא לדידי", ושם שייך
יותר לפרש כן, כיון שהסייעתא היא מהמשנה
השייכת שם, מה שאין כן הכא.

5. א. כתב ב"יד רמה": קא משמע לך דודאי
הדרה, אי נמי התראת ספק שמה התראה, וכרבי
יחנן דאמר התראת ספק שמה התראה.
הקשה המהרש"א [וכן הקשה רבי עקיבא

אפילו אם לא חזרה אלא פורתא [מעט] נמי יתחייב גלות, כיון שהרג, ומה טעם יש לפוטרו?!?

ואי דלא ניהא ליה שתחזור, אם כן אפילו חזרה טובא [חזרה הרבה] נמי לא ליתחייב גלות.

אמר תירץ ליה רב אשי לרבינא:

סתם משחקין בכדור, כמה דעיילי טפי מינה ניהא ליה [כמה שהכדור חוזר יותר לאחוריו, נוח לו יותר], ולכן, אם לא חזר הכדור אלא פחות מארבע אמות שאין נוח לו בזה, הרי הוא פטור. (8)

תני רב תחליפא בר מערבא קמיה דרבי אבהו:

כגון אלו המשחקין בכדור, שהרגו:

אם היה המוכה עומד תוך ארבע אמות לכותל הרי הזורק פטור מגלות.

ואם היה המוכה עומד חוץ לארבע אמות לכותל, הרי הזורק חייב גלות. (6)

אמר תמה ליה רבינא לרב אשי: והרי חיבי דמי, כלומר: מה היתה כוונתו של הזורק:

אי דקא ניהא ליה לזורק שתחזור, (7) אם כן

6. נתבאר על פי רש"י; אבל ב"יד רמה" מפרש: אם בתוך ארבע אמות מהליכתה הרגו, שקודם שהלכה ארבע אמות חזרה והרגה פטורין, ואם חוץ לארבע אמות מהליכתה הרגה, שלאחר שהלכה ארבע אמות לפניה חזרה והרגה, חייב.

7. בביאור לשון רש"י שכתב "אי דניחא ליה שתחזור יותר", ראה מהרש"ל ומהרש"א.

8. רש"י פירש את הענין לענין גלות, והביא "אית דמפרשי האי "חייבין ופטורין" ממיתה, וכגון שהתרו בו"; והיינו כפירוש ה"יד רמה" שכתב: והא דתאני רב תחליפא נמי הכי איכא לפרושה לענין חיוב מיתה מיירי, ועל כרחיך היכא דאמרינן ביה "חייב" סתמא, כל היכא דאיכא לפרושי בחיוב מיתה טפי עדיף; אבל רבינו שלמה ז"ל פריש לה להא דרב תחליפא לענין גלות, כדבעינן למימר קמן, [ראה שם בד"ה תאני]; וכן הרמב"ם [רוצח ג יב] הביא דין זה לענין חיוב מיתה בית דין, ראה שם. וכתבו התוספות: לא מסתבר לפרש כלל

איגר, ולא הזכיר את המהרש"א: הנה בהמשך הסוגיא מקשה הגמרא על דין זה: "למימרא דכי האי גוונא כחו הוא", ושקיל וטרי הגמרא בזה, ואם כן הרי יש לומר שהחידוש הוא דכחו הוא וחייב עליו!?

[ויש להעיר בלשון המהרש"א שכתב: אמאי לא קאמר בפשיטות דאיצטריך למיתני במזיד נהרגין, דכהאי גוונא כחו הוא; והיה לו להקשות יותר: הרי יש לומר שכל הברייתא — בין שוגג ובין מזיד — חידוש הוא דכחו הוא; ולכאורה תמוה יותר, בדברי רבא כתב רש"י: זרק צרור בכותל: נתכוין להרוג ... חייב, דהא נמי כחו הוא, וכן הוא גם לשון הרמב"ם [רוצח ג יב] "הזורק צרור בכותל וחזרה האבן לאחוריה והרגה חייב מיתת בית דין, שמכחו היא באה", ומשמע, שזה הוא חידושו של רבא, ואם כן מאי מקשה הגמרא על הברייתא "בשוגג גולין, פשיטא", כיון שהשמיעה הברייתא שכחו הוא! ? וגם, אדמקשה על הברייתא, תקשה הגמרא על רבא! ?].

וראה מה שיישב המהרש"א, ורבי עקיבא איגר לא יישב.

תא שמע ממשנה אחרת במסכת פרה העוסקת בהזאת מי חטאת על הכלים:

מחט טמאה שהינתן לה נתונה על החרס, והזה עליה, כלומר: הגיעו מי החטאת על המחט, ואולם ספק על המחט הזה, כלומר: באו המים ישירות על המחט, ספק על החרס הזה ומיצה עליה, כלומר: או שמא הגיעו המים על החרס, וממנו חזרו ונתזו על המחט, הרי הזאתו פסול[ה].

הרי מבואר, שאם אכן הגיעו המים על המחט מכח הזאתו על החרס, אין זה חשוב כחו, ולכן הזאתו פסולה!?

אמר תירץ רב חיננא בר יהודה משמיה דרב:

ומשנינן: לא "מיצה" איתמר, דמשמע: מכח הנפילה על החרס חזרו המים וניתזו על המחט, אלא "מצא" [לשון מציאה] איתמר, והיינו, שלא מכח הנפילה על החרס חזרו, אלא שהיה שם מדרון ונתגלגלו המים על המחט.⁽¹¹⁾

ומקשינן: למימרא דבי האי גוונא — שחזר הצרור או הכדור לאחוריו מכח זריקתו — כחו הוא וחייב עליו.⁽⁹⁾

ורמינהי ממשנה במסכת פרה:

אפר פרה אדומה — כדי לטהר טמאי מתים — נותנים אותו על גבי מים חיים, ונתינה זו נקראת "קידוש", וקידוש זה צריך שיהא מכחו של אדם, ואחר כך מזים את "מי החטאת" על הטמא או על הכלים שנטמאו במת.

המקדש, ונפל קידוש [אפר הפרה] על ידו או על הצד של הכלי, ומשם ניתז כחו ואחר כך נפל לשוקת שיש בה מים חיים,⁽¹⁰⁾ הרי זה פסול; הרי למדנו שאין זה חשוב "כחו", ולכן הוא פסול.

ומשנינן: הכא כמאי עסקינן: בשותת, כלומר: לא ניתז האפר מכח נפילה הראשונה שעל ידו או על הצד, אלא מעצמו חזר ושותת, ולכן אין זה כחו והוא פסול.

על מימרא דרבא והן על הברייתות העוסקות בכדור, ומה שלא הקשתה הגמרא כן לעיל, הוא משום שהמתינה הגמרא עד לבירור כל הענין, ולבסוף מקשה.

10. כתב רש"י: שוקת: אבן חלולה שהמים נכנסין בו מן המעין דרך נקב שפופרת, דכתיב "מים חיים אל כלי" שתהא חיותן בכלי, וראה מה שהעיר בדבריו ב"ערוך לנר"; וראה ברש"י, שהבין כוונת רש"י באופן אחר מכפי שהבין ב"ערוך לנר", וראה מה שתמה הוא על רש"י.

11. נתבאר על פי רש"י; אבל ב"יד רמה" כתב: ופריך ... "מצה עליה" איתמר, מצה בה"א לשון

לענין חיוב מיתה במזיד, דאי קאי גברא תוך ארבע אמות ואתרו ביה וקיבל עליו התראה, אמאי פטור, הא ודאי מתכוין הוא, אלא נראה כלשון ראשון שפירש בקונטרס, דלענין גלות איירי, כדדרשינן [הובא גם ברש"י] שלהי כיצד הרגל [מהא דכתיב גבי גלות] "ואשר לא צדה [והאלהים אנה לידו, ושמתו לך מקום אשר ינוס שמה]": פרט למתכוין לזרוק שתיים וזרק ארבע, והוא הדין נתכוין לזרוק ארבע וזרק שתיים, כי הכא, דסתם משחקין בכדור מתכוין שתלך תוך לארבע אמות, ולא תוך ארבע אמות; וראה עוד בדבריהם.

9. נתבאר לפי פשוטו, שקושיית הגמרא היא הן

אמר רב פפא:

המקום, גרמא בעלמא הוא, ופטור.

ואמר עוד רב פפא:

זרק אדם צרור למעלה, והלכה לצדדין דרך נפילתה, שלא נפלה כנגדה אלא כשהיא חוזרת היתה מתרחקת לצדדין, והרגה את האדם, הרי הזורק חייב.⁽¹³⁾

אמר תמה ליה מר בר רב אשי לרב פפא:

מאי טעמא אתה מחייבו! ? משום דכחו הוא

—

האי מאן דכפתיה לחבריה, ואשקיל עליה בידקא דמיא [הכופת את חברו, ופינה מקום למים שהיו רצים לכוון אחר, כדי שיבואו עליו] גירי דידיה הוא [חיציו הם] כלומר: כחו הוא, ומיחייב מיתה.⁽¹²⁾

והני מיילי בכח ראשון, והיינו: מיד כשהופנו המים לעברו של הכפות באו עליו, שהיה שוכב קרוב להם —

אבל בכח שני, והיינו שכפתו רחוק מן המים, ולא נפלו עליו המים מיד בצאתם מן

שנא; והיינו דקאמר רב פפא גירי דידיה נינהו ומיחייב; [הרי אף כשזורק הוא חיצים על ידי קשת אין זה כחו, אלא שהוא משחרר את הקשת ממתחתו והחיצים ממילא הם הולכים, ומכל מקום הוא חייב, ואף זה כיוצא בו; ולכן דימה רב פפא ענין זה לחיצים].

עוד הקשה שם אחר קושייתו הנזכרת: ותו, מאי שנא מדרבה [דלעיל], דאמר: זרק בו חץ ותריס בידו, ובא זה ונטלו, ואפילו הוא קדם ונטלו, פטור, דבעידנא דשדא מפסק פסיקי גירי, אלמא, אף על גב דקא שקיל ליה לההוא מידעם דהוה מפסיק ביניה ובין גיריה דשדא ביה, פטור, וכל שכן הכא, דהני גירי לאו מכחו קא אזלי ואמאי מיחייב! ? וראה מה שהאריך בזה; וראה עוד בתוספות חולין טז א ד"ה אבל.

13. נתבאר על פי לשון רש"י; והוסיף: אבל אם חזרה ונפלה כנגדה, אין זה כחו, והרי הוא פטור; וראה ב"יד רמה" בסוף ד"ה וא"ר, שכתב: והני מיילי בזורק כלפי מעלה וחזרה והרגה, אבל מי שהיתה אבן בידו, ונתכוון להניחה כדי שתפול על האדם ותהרוג, וירדה והרגה, חייב, אף על גב דלאו כחו הוא, גירא דידיה הוא, דלא גרע מבידקא דמיא.

מיצוי, והכי קאמר: אין ידוע אם מתחילה על המחט נפלה או על החרש נפלה ונתמצה החרש על המחט, דלאו כחו הוא; הכי אשכחן לה בנוסחי עתיקי, ודייקי: למאי דסלקא דעתין מעיקרא, אית בהו [באותם ספרים] "מצא" באל"ף, ולמאי דאוקים לבסוף [אית בהו] מיצה בה"א; ואית דגרסי איפכא, ולא סלקא להו כהוגן.

והרש"ש כתב: פירוש רש"י דחוק; ומדברי הרמב"ם בחיבורו פרק יב מהלכות פרה הלכה ב ג, נראה דגרס: "נמצה" איתמר; ונכון מאד, כי "מיצה" שהוא מבנין פעל הדגוש, משמעו, דעל ידי כח ההתזה נתמצה, אבל "נמצה" שהוא מנפעל, יש לפרש דמאליו נתמצה, ראה עוד שם.

12. כתב ב"יד רמה": אי קשיא לך: מכדי הכא לאו בדאזלי מכחו עסקינן, אלא כגון שהיה דבר מפסיק בין המים ובינו, ונטלו, ונמצאו המים באין עליו מאליהן, ואמאי מיחייב, הא לאו כחו הוא! ? ... לא תיקשי לך: דאף על גב דלאו כחו הוא, כיון דמחמת מעשה דידיה קאזלי, ככחו דמי, דהא גירי כי קאזלי, לאו מחמת כחו קא אזלי, אלא מחמת דשביק ליתרה של קשת, ואזלי גירי ממילא, ומיחייב עליהו, הכא נמי לא

והרי אי כחו הוא תיזיל לעיל [תלך האבן למעלה] ולא לצדדין, שהרי כלפי מעלה זרקו ולא לצדדין –

אמר ליה רב פפא למר בר רב אשי: (1) ואי לאו כחו הוא, כדברין, אם כן תיזיל לתחת [תפול כנגדה]! ?

אלא כח כחוש הוא, כלומר: אינו כחו חזק, אלא קצת כחו יש כאן, ומה שלא הלכה למעלה משום שכלה כח חוזק הזריקה והאבן חוזרת לארץ, אבל עדיין הולכת היא ממקצת כחו. (2)

תנו רבנן:

הכוהו לאדם עשרה בני אדם בעשרה מקלות, ומת:

בין שהכוהו כל העשרה בבת אחת, בין שהכוהו בזה אחר זה, הרי כולם פטורין.

רבי יהודה בן בתירא אומר:

בזה אחר זה, האחרון חייב, ואף שהיכוהו הראשונים מכות שיש בהם כדי להמית, ומפני שקירב האחרון את מיתתו.

אמר פירש רבי יוחנן:

ושניהם רבנן ורבי יהודה בן בתירא – מקרא אחד דרשו: דכתיב [ויקרא כד יז]: "ואיש כי יכה כל נפש אדם מות יומת"; וכך דרשו כל אחד מהם:

רבנן סברי: "כל נפש", ללמד שאינו חייב עד דאיכא "כל נפש", וכיון שמתחילה סייעו הראשונים בהריגתו, אין זה הכאת "כל נפש" במכתו של האחרון.

ורבי יהודה בן בתירא סבר: "כל נפש", ללמד הוא בא: אפילו אם לא היכה אלא כל דהוא נפש, הרי מות יומת.

אמר רבא:

הכל מודים בהורג את האדם שהוא טריפה, וכגון ניקב הוושט או ניקב קרום המוח, שהוא פטור, כי מאחר שניכרים חתיכת סימנים שלו, "גברא קטילא" הוא, ואין חייבים עליו.

והכל מודים בגוסס בידי שמים ובא אחר והרגו, שהוא חייב, שהרי לא נעשה בו מעשה תחילה.

לא נחלקו:

אלא בגוסס בידי אדם, וכגון זה שקרוב הוא למות מחמת המכות, אבל לא נעשה טריפה

רמה" מפירש, שלא חזרה האבן לצדדים, אלא שכדרך עלייתה נטתה לצדדים, וכך פירש:

אמר רב פפא: זרק צרור למעלה, והלכה לצדדין דרך עלייתה, שלא עלתה למעלה למקום שנתכוון לזרקה בכיוון, אלא נטתה לצדדין והרגה, חייב; והוא דאתרו ביה. אמר ליה רב שימי בר אשי לרבינא: מאי טעמא? אמר ליה: משום דכחו הוא. ואקשי ליה: אי כחו

1. כן פירש הרש"ש, ודלא כמשמעות דברי המהר"ם שבתוספות יום טוב פרק ב דפרה משנה ב; וכדבריו מבואר ב"יד רמה" [ראה הערה 2], ושם מבואר עוד, שמר בר רב אשי שאל: מאי טעמא, ורב פפא ענה לו משום שכחו הוא.

2. הסוגיא נתבארה על פי רש"י; אבל ב"יד